

Foto: Erik M. Sundt

SAMMENDRAG

Bakgrunn: Rekruttering av ansatte til pleie- og omsorgssektoren er en utfordring. Behovet for flere ansatte i sektoren er ventet å øke kraftig i årene fremover, samtidig som motivasjonen til å velge en pleie- og omsorgskarriere synes å være nedadgående, særlig blant ungdom.

Hensikt: Gi ny kunnskap om hvordan bruk av informasjonsvideoer om pleie- og omsorgsyrker kan påvirke ungdommers holdninger til disse yrkene.

Metode: Studien hadde et kvalitativt design. Et hensiktsmessig utvalg med

55 tiendeklassinger ved en ungdomsskole på Østlandet fikk se et knippe informasjonsvideoer utviklet av Fagforbundet. Elevene skrev ned sine tanker om pleie- og omsorgsyrkene før og etter at de hadde sett videoene. Tekstene ble analysert ved hjelp av dataprogrammet NVivo og bruk av tekstkondenserende/fenomenologisk metode.

Resultater: Flertallet av guttene og en betydelig andel av jentene uttrykte i hovedsak negative holdninger overfor pleie- og omsorgsarbeid både før og etter at de hadde sett videoene. De forestilte seg arbeidet som slitsomt og

dårlig betalt. De uttrykte også negative følelser ved tanken på å skulle se eldre og pleietrengende nakne, ved å skulle bistå ved toalettbesøk, eller ved å være vitne til dødsfall. Samtidig var mange positivt overrasket over sider ved pleie- og omsorgsarbeid som videoene hadde fremstilt, og som de ikke hadde vært klar over på forhånd.

Konklusjon: Selv om informasjonsvideoer lik dem som ble brukt i studien ikke endrer ungdommenes syn radikalt, kan de likevel bidra til at de modifierer det negative synet mange ungdommer har på pleie- og omsorgssektoren.

ENGLISH SUMMARY

Background: Recruitment of health personnel to care work is a challenge. While there will be a growing need for health personnel, the motivation to work in the field seems to be going down, especially among young people.

Aim: To contribute to the knowledge of how informational videos may influence young people's attitudes towards care work.

Method: In a qualitative study, 55 tenth graders from a junior high school in eastern Norway were shown informational videos presenting young care workers in various contexts at

work. Before and after watching the videos they wrote down their perceptions and attitudes towards care work. The texts were analysed by NVivo using systematic text condensation and the phenomenological method.

Results: The majority of the boys and a substantial number of the girls presented mainly negative attitudes towards care work both before and after watching the videos. They perceived the work as tiresome and badly paid. They also expressed negative emotions towards the idea of having to see patients naked and helping them at the toilet, and fear of having to wit-

ness dying patients. However, many also stated that they were positively surprised at some aspects of care work that the videos had conveyed, and of which they had not been aware in advance.

Conclusion: Even if informational videos like the one used in the study do not radically change their image of care work, they may still have some positive effects in modifying the negative image of care work entertained by many young people.

Keywords: Youth, Care, Communication.

» Ungdommers respons på informasjonsvideoer om pleie- og omsorgsarbeid

Forfatter: Helge Svare

NØKKEWORD

- Ungdom
- Omsorg
- Kommunikasjon

Norge står, på samme måte som Vesten for øvrig, overfor store utfordringer med henblikk på det fremtidige rekrutteringsbehovet innen pleie- og omsorgssektoren. Andelen pleietrengende er ventet å øke kraftig i årene som kommer. Forsiktige prognoser antyder at det vil være behov for 54 000 nye årsverk innen pleie og omsorg frem til 2030, og nesten 133 000 årsverk frem til 2050 (1, 2). Samtidig fører sosiale, kulturelle og verdimesse endringer i samfunnet til at grupper som tidligere orienterte seg mot pleie- og omsorgsyrkene, i dag i stadig større grad velger andre utdannings- og yrkesløp (3–6).

En spesielt interessant gruppe i denne sammenhengen er ungdom som er i ferd med å avslutte ungdomsskolen, og som skal gjøre sine første valg innen det videregående skolesystemet. Studier fra Norge og utlandet viser at pleie- og omsorgssektoren står lavt i kurs som et

fremtidig arbeidsområde blant ungdom i denne aldersgruppen. Sektoren forbindes med hardt arbeid, lange arbeidsdager og kjedelige og rutinepregete arbeidsoppgaver. Unge reagerer også med negative følelser ved tanken på sykdom og død og kroppens avfallsprodukter (7–10).

I tillegg viser studier at den dominerende trenden blant ungdom går i retning av å ønske seg arbeid som har et element av eventyr og spenning i seg. De vil ha en jobb der de får brukt sin kreativitet. Ungdom bruker også utdanning og jobbkarriere til aktivt å bygge sin egen identitet og status i forhold til andre (11–18). Pleie- og omsorgsyrkene oppfattes som lite egnet til å oppnå dette.

Bildet av pleie- og omsorgssektoren som typisk kvinnelig sammen med utviklingen mot større likestilling mellom kjønnene påvirker også rekrutteringen til sektoren (19). Tidligere ble rekrutteringen til sektoren sikret av kvinner som satset på pleie- og omsorgsarbeid ut fra et opplevd samsvar med egne verdier og erfaringer. I dag ser vi at kvinner orienterer seg mot et langt større spekter av utdanninger og yrker (20–22).

Derimot er det liten bevegelse å spore i menns utdannings- og yrkesorientering mot pleie og omsorg: Den har vært, og er fortsatt preget av svak interesse, noe som trolig henger sammen med at yrkene forbindes med en type kvinnelighet som menn ikke opplever å passe inn i (23–25). Vi er med andre ord inne i en utvikling der stadig færre anser pleie- og omsorgsyrkene som en relevant karrierevei.

For å møte det økte behovet for ansatte innen pleie- og omsorgssektoren er det utviklet og gjennomført flere typer tiltak rettet mot ungdom for å påvirke ungdommenes syn på pleie- og omsorgsykker og for å motivere

Hva tilfører artikkelen?

Undersøkelsen viser hvordan 55 tiendeklassinger fikk modifisert sine holdninger til omsorgsarbeid etter å ha sett et utvalg informasjonsvideoer om disse yrkene laget av Fagforbundet.

Mer om forfatteren:

Helge Svare er dr.philos. i filosofi, og har siden 2006 vært seniorforsker ved Arbeidsforskningsinstituttet.

Kontakt: e-post: helge@afi.no.

dem til å søke disse yrkene. Grovt sett kan vi skille mellom ulike typer hospiteringsordninger der barn eller ungdommer tilbringer kortere eller lengre tid i pleie- og omsorgsinstitusjoner på den ene siden (26, 27), og ulike typer formidling av informasjonsmaterieell på den andre siden. En tredje variant går ut på at ansatte eller andre representanter for pleie- og omsorgssektoren besøker skoler eller andre steder der barn og unge oppholder seg, og informerer ved personlig fremmøte.

I studien som denne artikkelen bygger på ønsket vi å studere hvordan ungdom opplevde informasjonsvideoer som rekrutteringsmetode. Det finnes så vidt vi vet ikke noe tidligere forskning om dette. Forskningsspørsmålet vi stiller er hvorvidt slike videoer kan bidra til at unge menneskers forestillinger og holdninger til pleie- og omsorgsyrkene endres i mer positiv retning.

METODE

Studien er basert på kvalitativ analyse av elevtekster. Tekstene ble analysert ved hjelp av dataprogrammet NVivo. Ved analysen ble det brukt tekst-kondenserende/fenomenolo-

etter at de hadde sett et knippe informasjonsvideoer produsert av Fagforbundet. Videoene er tilgjengelig på nettadressen <http://verktøykassen.no/helsefagarbeider>. Videoene viser unge menn og kvinner som jobber innen pleie- og omsorg. Hver video er delt inn i ulike «episoder» der hovedpersonene vises i forskjellige situasjoner: sammen med pasienter, ute på tur, eller i andre jobbsituasjoner. Til forskjell fra en del andre rekrutteringsvideoer som låner dramaturgi og estetikk fra reklamefilmen, har videoene en lavmælt og jordnær stil. Menneskene og situasjonene er lette å kjenne seg igjen i og identifisere seg med. Vi får raskt en følelse av å komme «bak kulisene», og at vi gjennom det vi ser, faktisk er med de ansatte på jobb. Vi valgte å bruke disse videoene i studien på grunn av disse kvalitetene, ut fra en antakelse om at de dermed ville tale mer direkte til ungdommene.

Elevene fikk se videoene i en skoletime. Både før og etter at de så videoene, ble elevene bedt om å besvare et sett med spørsmål skriftlig. Før de så videoene, fikk de disse spørsmålene:

Mange mennesker jobber med pleie og omsorg, det vil

å jobbe med pleie og omsorg for eldre eller andre som trenger hjelp?

- Hva er bra med jobben?
- Hvilke ulemper har en slik jobb?
- Passer en slik jobb for deg?
- Tror du at du en gang i fremtiden vil velge en slik jobb?
- Hvis svaret er «ja»: Hvorfor det?
- Hvis svaret er «nei»: Hvorfor ikke?

Etter at de hadde sett videoene, fikk de disse spørsmålene: For litt siden stilte vi deg noen spørsmål rundt det å jobbe med pleie og omsorg for eldre eller andre som trenger hjelp.

- Tenker du annerledes om noen av disse tingene nå, etter at du har sett videoene?
- Hvis du tenker annerledes: Hva var det som fikk deg til å endre oppfatning?
- Ble du overrasket over noe av det du så?
- Hva likte du best av det du så?

Det ble ikke lagt opp til noen diskusjon i klasserommet i tilknytning til opplegget. Lærerne delte ut og samlet inn oppgavene. Forskerne var ikke på noe tidspunkt i direkte kontakt med elevene. Noen dager på forhånd fikk elevene og deres foresatte et informasjonsskriv om rammen for opplegget. Her ble de også gjort oppmerksom på at det var frivillig å delta, og at informert samtykke ble gitt gjennom å besvare og levere inn oppgavene. Studien ble meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS, Personvernombudet for forskning, og er i samsvar med personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter (www.lovdatab.no). Alle

” Jeg ser for meg at det er trist å se folk ha det vondt eller dø.

gisk metode (28). Elevene gikk i tiende klasse på en middels stor ungdomsskole i en middels stor by på Østlandet. Skolen ble valgt fordi den rekrutterer elever både fra forstedene rundt byen og fra de mer landlege delene av kommunen. De antas derfor å representere et rimelig godt tverrsnitt av sin aldersgruppe.

Elevene skrev tekstene før og

si at de steller for folk som er syke eller gamle, eller som trenger hjelp av andre grunner. Noen er sykepleiere, andre er hjelpepleiere, hjemmehjelpere, miljøarbeidere eller omsorgsarbeidere. Vi vil gjerne vite litt om hva du tenker om disse yrkene. Svar på spørsmålene under, ett om gangen.

- Hvordan ser du for deg at det

som var til stede den aktuelle dagen besvarte oppgavene. Det kom inn svar fra 27 gutter og 28 jenter.

RESULTAT

Elevene uttrykte i hovedsak negative forestillinger og holdninger til arbeid i pleie- og omsorgsyrkene. I elevenes forestillingsverden fremtrer yrkene både som mer slitsomme, og arbeidsdagene som lengre, enn i andre yrker. En av guttene uttrykker seg slik: «Det er et evig pes og bare mas.» Han får følge av en jente som oppsummerer sin oppfatning på denne måten: «Lange arbeidsdager. Stort ansvar. Dårlig lønn.»

Forestillingen om pasientenes kropp og at man som pleier må se dem uten klær og hjelpe dem med vask og toalettbesøk, vekker også ubehag. En gutt skriver: «Er ikke glad i å se folk bli gamle og svake og se gamle nakne.» En annen gutt uttrykker seg slik: «Ekkelt, siden du må vaske rumpa deres.» Også blant jentene finner vi uttrykk for det samme ubehaget, som når denne jenta skriver: «Det er litt ekkelt å hjelpe eldre som skal på do.»

Også det stadige nærværet av død som elevene ser for seg på sykehjemmet, oppleves som en belastning: «Jeg ser for meg at det er trist å se folk ha det vondt eller dø,» skriver en jente. Døden ansees også problematisk fordi man som ansatt kan knytte seg følelsesmessig til beboerne. Dermed blir et dødsfall dobbelt krevende, man mister jo også en man er glad i, slik denne gutten bekymrer seg for: «Man kan bli lei seg hvis det er noen som dør, og hvis man ikke klarer å bli forberedt.»

Frykten for at dødsfall blant beboerne skal oppleves som et

tap, peker i retning av at det også er mulig å se noe positivt i elevenes beskrivelser: I pleie- og omsorgsarbeid kommer man i nær kontakt med mennesker som man kan bli glad i.

Og på spørsmål om hva som er bra med en jobb innen pleie og omsorg, er det nettopp det relasjonelle aspektet som fremheves. Det er positivt med en jobb der man kommer i kontakt med mennesker og hjelper dem å få det bedre, som denne gutten skriver: «Jeg synes det er bra å kunne hjelpe andre mennesker.»

Når det gjelder den relative vektleggingen av de positive og negative sidene ved pleie- og omsorgsyrkene deler elevene seg i tre grupper. Noen har et balansert syn på yrkene i den forstand at de ser både fordele og ulemper forbundet med dem. Andre er mer negative, de ser i hovedsak bare ulempene.

” Stort ansvar.
Dårlig lønn.

Endelig er det noen som er overveiende positive, det vil si at de vektlegger fordelene mer enn ulempene.

Blant guttene er de fleste enten balanserte eller negative, bare et lite mindretall uttrykker et mer positivt syn. Blant jentene er det omvendt, flertallet er enten balanserte eller positive, mens et mindretall er negative. Dette gjelder imidlertid deres generelle bilde av pleie- og omsorgsyrkene. Går vi til spørsmålet om de selv kunne tenke seg en jobb innen pleie og omsorg, blir bildet noe annerledes. Guttene fremstår nå som mer negative: Bare tre av dem skriver at de kunne tenke seg å jobbe innen pleie- og omsorgs-

sektoren. Jentenes svar er mer i samsvar med deres generelle syn: Rundt halvparten sier de kunne tenke seg en jobb innen pleie- og omsorgssektoren.

ETTER VIDEOENE

Etter å ha sett videoene ble elevene spurt om det de hadde sett, hadde fått dem til å endre syn på pleie- og omsorgsyrkene. To av guttene og to av jentene svarer at de er blitt mer negative, mens noen flere er blitt mer positive. Resten svarer at de ikke har endret syn. Både blant dem som svarer at de har endret syn, og de som hevder at de ikke har det, kan vi imidlertid merke oss svarene på de øvrige spørsmålene de ble stilt i den andre spørsmålsrunden. Her skal vi særlig konsentrere oss om spørsmålet om de var blitt overrasket over noe av det de hadde sett, og spørsmålet om hva de hadde likt best av det de hadde sett. Svarene på disse spørsmålene avslører at videoene faktisk har utvidet eller modifisert forestillingene de hadde om pleie- og omsorgsyrkene på forhånd, selv om elevene på det innledende spørsmålet hevder at de ikke har endret syn.

Hva er det så de er overrasket over? Flere av elevene svarer at da de først fikk oppgaven og skulle skrive om pleie og omsorg, hadde de utelukkende pleie og omsorg for eldre i tankene. Videoene har gjort klart for dem at man i et pleie- og omsorgsyrke også kan arbeide med andre grupper. En jente skriver: «Jeg tenkte bare eldreomsorg. Men det å pleie/hjelpe mennesker med funksjonshemming må være veldig interessant.»

Elevene er også positivt overrasket over at pleie- og omsorgsarbeid er mer variert på andre

måter. En jente skriver: «Jeg synes det så mer interessant ut, at det er mange ulike situasjoner som man må håndtere.» Andre igjen er positivt overrasket over hvor trivelige de eldre som var med i videoene, virket, og over at man i et pleie- og omsorgsyrke er sammen med brukerne på tur, eller gjør andre hygge-

” Jeg synes det er bra å kunne hjelpe andre mennesker.

lige ting med dem. En av jentene uttrykker det slik: «Jeg synes det var artig å få høre de eldre fortelle fra livet sitt og sånn. Det så koselig ut.» Elevene har også merket seg at de ansatte som er med i videoene, ser ut til å trives. En jente skriver: «Det virker som de som driver med det, er fornøyde med det.» Og en jente er positivt overrasket over at de ansatte i videoene synes å ha bedre tid enn det hun forestilte seg på forhånd: «De tar seg så god tid til hver pasient.»

Det som likevel skaper største engasjement, er videoen med en ung kvinne som jobber på behandlingssenter i Spania. Ingen av elevene har tenkt på at man som norsk pleie- og omsorgsarbeider kan jobbe med norske pasienter i et annet land. Mange begeistres ved tanken på denne muligheten. Jenta som her siteres, har flere med seg når hun skriver: «Å jobbe på et senter i Spania virket fint. Lære et nytt språk, kultur ...»

Guttene er stort sett positive til det samme som jentene. I tillegg har noen av dem merket seg de tekniske hjelpemidlene som vises i videoene. Det at jobben innebærer omgang med slike hjelpemidler, fremheves også som positivt.

DISKUSJON OG KONKLUSJON

Leser eller hører vi om pleie- og omsorgssektoren i media, er det nesten alltid i forbindelse med en krise på et sykehjem. Enten fokuseres det på beboere som ikke får den omsorgen de har krav på, eller ansatte som fortviler over at det er for mye å gjøre (29). Selv om disse oppsla-

gene ikke i seg selv er usanne, bidrar de likevel til å skape et bilde av pleie- og omsorgssektoren som er misvisende på den måten at de positive sidene ved sektoren og fordelene ved å jobbe med pleie og omsorg blir borte. Trolig påvirker oppslagene likevel offentlighetens syn på pleie- og omsorgsyrkene, også hos unge mennesker (30). Derfor er det heller ikke overraskende når studier viser at mange ungdommer har et overveiende negativt syn på disse yrkene, et syn som i mange tilfeller glir over i en karikatur av pleie- og omsorgsyrkene der de negative sidene ved yrkene forstørres ytterligere opp i ungdommens fantasi, som når noen ser for seg at det bare innebærer å følge eldre, gretne mennesker på toalettet.

I lys av dette kan det ikke betraktes som noe annet enn fordelaktig når videoene som elevene fikk se i denne studien, bidro til å modifisere dette negative bildet. Hvorvidt ungdommene som var med i studien også ble mer motivert til selv å vurdere en fremtid innen pleie og omsorg, er mer uvisst. Det er heller ikke sikkert at det er realistisk å promotere informasjons- og rekrutteringskampanjer med henblikk på å påvirke

slike valg direkte. Valg av utdanning og yrke baseres neppe på enkeltopplevelser, men heller på mer underliggende verdier, holdninger og forestillinger, så vel som påvirkning fra familie og venner. Det betyr likevel ikke at tiltak som bidrar til å gi ungdommer et mer realistisk, og dermed også et mer positivt bilde av pleie- og omsorgsyrkene, er bortkastet. Trolig er det å endre de overveiende negative bildene av pleie- og omsorgssektoren den viktigste enkeltutfordringen man står overfor dersom man skal bedre rekrutteringen til feltet. I noen tilfeller vil dette også kunne bidra til å tegne et bilde av yrkene som er mer i tråd med verdiene ungdommene allerede har. Noe slikt skjedde i denne studien da det ble klart for ungdommene at man som norsk pleie- og omsorgsarbeider kan jobbe med norske pasienter i et annet land, noe som åpenbart appellerte til drømmen om et «eventyrlig liv» som mange unge har.

Pleie- og omsorgsfagene er tradisjonelt blitt oppfattet som «kvinnelige» og kjønnsdimensjonen er også synlig i denne studien. Forskjellene mellom gutter og jenter på dette alderstrinnet i holdninger til pleie- og omsorgsykker fremstår likevel ikke som store. I tillegg er det et uttalt mål at andelen mannlige ansatte i denne sektoren skal opp (1). Dermed er det viktig at fremtidige rekrutteringskampanjer rettes inn mot både menn og kvinner og inkluderer både kvinnelige og mannlige rollemodeller, slik også videoene i denne studien gjorde.

Siden dette er en kvalitativ studie, kan resultatene ikke generaliseres til gruppen av norske ungdommer som helhet. Siden elevene gikk på en

middels stor ungdomsskole i en middels stor by på Østlandet som rekrutterer elever både fra forstedene og de mer landlige delene av kommunen, kan man anta at resultatene er rimelig representative. Men dette kan man ikke slå fast med sikkerhet. En annen svakhet med studien er at den utelukkende måler kortvarige effekter av en enkel intervensjon. I videre forskning bør man også undersøke virk-

ningen av andre intervensjoner og på lengre sikt. På grunn av prosjektets beskjedne dimensjonering, åpnet det ikke for en komparativ studie av ulike typer videoer som gjør bruk av ulike virkemidler. Dette er også et anbefalt tema for videre studier. I den grad det er mulig bør man også søke å utvide gruppen av ungdommer som studeres, slik at det blir mulig å nå generaliserbar kunnskap på feltet.

Takk til Høgskolen i Telemark og MIO-prosjektet som inkluderte meg som forsker i prosjektet, særlig til initiativtaker Runar Bakken og prosjektleder Hege Nedberg. Takk også til elevene som deltok i studien og lærerne som hjalp til med det praktiske. Arbeidet er i hovedsak finansiert av Sosial- og Helsedirektoratet, senere Helsedirektoratet. Takk til dem og til de øvrige finansielle bidragsyterne.

REFERANSER

- Helse- og omsorgsdepartementet.** Mestring, muligheter og mening: framtidens omsorgsutfordringer. Stortingsmelding 25. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet, 2006.
- Helsedirektoratet.** Rekrutteringsplan for helse- og sosialpersonell 2003–2006: rekruttering for bedre kvalitet. Oslo: Helsedirektoratet, 2008.
- Bakken R.** Englevakt: rekruttering til en eldreomsorg i krise. Oslo, Manifest, 2009.
- Høst H.** Kunnskapsstatus vedrørende rekruttering og utdanning til pleie- og omsorgstjenestene i nordiske land. Bergen: Rokkansenteret, 2006.
- Høst H.** Utdanningsreformer som moderniseringsoffensiv: en studie av hjelpepleieryrkets rekruttering og dannelseshistorie, 1960–2006. Doktoravhandling. Bergen: Universitetet i Bergen, 2007.
- Janiszewski Goodin H.** The nursing shortage in the United States of America: an integrative review of the literature. *J Adv Nurs* 2003;43:335–50.
- Svare H.** Det er ikke alltid like delikat. Ungdommers syn på arbeid med eldre. *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2008;69–88.
- Cohen JA, Palumbo MV, Rambur B, Mongeon J.** Middle school students' perceptions of an ideal career and a career in nursing. *Journal of Professional Nursing* 2004;20:202–10.
- Hemsley-Brown J, Foskett NH.** Career desirability: young people's perceptions of nursing as a career. *J Adv Nurs* 1999;29:1342–50.
- Brenda H.** «When I grow up I want to be a ...?» Where undergraduate student nurses want to work after graduation. *J Adv Nurs* 1999;29:499–505.
- Frønes I.** Annerledeslandet: om framtid og utviklingstrekk i Norge. Oslo: Gyldendal akademisk, 2006.
- Jensen K, Tveit B.** Youth Culture, a source of energy and renewal for the field of nursing in Norway. I: Dahl HM, Rask Eriksen T. (red.). *Dilemmas of care in the Nordic welfare state: continuity and change.* Aldershot: Ashgate, 2005.
- Ziehe T, Fornäs J, Retzlaff J.** Kulturanalyser: ungdom, utdanning, modernitet. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposion, 1993.
- Giddens A.** *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age.* Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1991.
- Stokes H, Wyn J.** Constructing identities and making careers. *Young People's Perspectives on Work and Learning.* *International Journal of Lifelong Education* 2007;26:495–511
- Illeris K, Katznelson N, Simonsen B, Ulriksen L.** Ungdom, identitet og uddannelse. Roskilde: Center for Ungdomsforskning, 2002.
- Rossow I.** Ungdommen nå til dags – tall fra «Ung i Norge 2002». *Tidsskrift for ungdomsforskning* 2003;1:89–97.
- Schreiner C, Sjøberg S.** Jeg velger meg naturfag! (Hvem gjør egentlig det?) En studie av ungdoms prioriteringer ved valg av utdanning og yrke. Oslo: Universitetet i Oslo, 2006.
- Bakken R.** Mann i ingenmannsland: et essay om menn og omsorg, hjemme og ute. Bergen: Fagbokforlaget, 2004.
- Bakken R.** *Moder mordet: om sykepleie, kjønn og kultur.* Oslo: Universitetsforlaget, 2001.
- Raaum NC, Wårum M.** Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet: yrkesvalg, arbeidstid, ledelse og lønn. Bergen: Fagbokforlaget, 2005.
- Teigen M.** Det kjønnsdelte arbeidslivet: en kunnskapsoversikt. Oslo: Institutt for samfunnsforskning, 2006.
- Abrahamsen B.** Career development and masculinities among male nurses. *NORA*; 2004;12:31–39.
- Evans J.** Men nurses. A historical and feminist perspective. *J Adv Nurs.* 2004;47:321–28.
- Svare H.** *Menn i pleie og omsorg. Brødre i hvitt.* Oslo: Universitetsforlaget, 2009.
- Donna AR, Sandy R, Marsha AP.** Teen Camp: a Unique Approach to Recruit Future Nurses. *Nursing Forum* 2004;39:5–10.
- Yates SH, Bline K, Bird C, Bresnahan E, Couper-Notes R, Cutler S, et al.** Building Healthcare Careers for Minority Teenagers. *The Journal of Continuing Education in Nursing.* 2003;34:116–21.
- Malterud K.** *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring.* Oslo: Universitetsforlaget, 2003.
- Privat og kommunal skandaleomsorg.** *Aftenposten Morgen* 27.03.2011: 2
- Jenny S.** An impossible dream? Images of nursing held by pre-registration students and their effect on sustaining motivation to become nurses. *J Adv Nurs.* 2000;32:730–9.